

tum Orbem sibi subicere, his & aliis coloribus, ac mentitis rationibus conabatur; quas tamen meram potius tyrannidem, rapinam, & violentiam appellare possemus, sicuti facit D. August. lib. 4. de Civit. Dei, c. 6. & diximus supr. c. 6. num. 56. & seqq.

25 Sexto, pro eadem opinione facit, & ei contrarium non esse, quod similiter in cap. preced. ex num. 66. cum Plutar. D. August. Thoma, & aliis de Alexandri Magni, & Romanorum laudibus diximus, dum ob id eorum imperium extollere & legitimum, ac voluntate Dei quassatum docere videntur, quod feras, & barbaras nationes bellis domerint, & optimis legibus ac moribus cultas, & mansuetas redderint. Etenim si attentè istorum Auctorum verba considerentur, proculdubio constabit, longè aliam mentem habuisse, & id tantum in illis commendasse, quod subjectorum discipline, & recta institutioni, ac gubernationi solum operam dabant, & præclaris monitis, atque institutis ad politicam vivendi formam reducere conabantur, ut bene ultra alios observat Joseph. Acosta. dict. c. 5. sic enim August. scribit d. lib. 5. de Civit. Dei, c. 17. An verò aliquid nocuerunt Romani gentibus quibus subjugatis imposuerunt leges suas, nisi quia id factum est ingenti strage bellorum, quod si concorditer fieret, id ipsum fieret meliore successu: sed nulla esset gloria triumphantium.

Bella igitur, & bellorum strages, ac damna, injurias, & spolia innoxis nationibus quantumvis barbaris irrogata, non laudat, nec probat August. prout verè laudare, imò vel excusare non poterat, cum fuerint iuri, & naturali rationi contraria, & non patitur alterum cum alterius jactura locupletari, vel in alio facere, quod nobis ipsis fieri nollemus, l. 1. §. juris præcepta, ff. de just. & jur. l. 1. ff. quod quisque juris, l. nam hoc natura, ff. de condit. indeb. cum aliis, quæ adducit Rebuff. in l. unica, C. de sentent. quæ pro eo quod interest, num. 130. & eruditissim. Petr. Fab. in l. jure natura 206. ff. de regul. jur. ubi illud Cicer. ad legat. lib. 3. offic. Detrahere aliquid alteri, & homin. in hominis incommodo suum augere commodum, magis est contra naturam, quam mors, quam paupertas, quam dolor, quam cætera, quæ possunt, aut corpori accidere, aut rebus externis.

Cui conveniunt similia verba Lactant. in epist. Divin. instit. c. 4. & Casiodor. lib. 9. var. epist. 3. Et addi potest illa altera, satisque efficax ratio, quod non sunt faciendâ mala, quamvis inde bona evenire possentur, de qua in c. fortè 24. quest. 5. cap. sic non sunt 32. quest. 4. c. ult. 32. quest. 8. cap. super eo de usuris, c. 3. ne clericis, vel monach. cum aliis, quæ tradit Claud. Pratus Grogener. Jur. lib. 5. tit. 1. cap. 3. pag. 282. & latè Dom. Regens Valenzuela in monit. contra Venctos, 5. part. num. 200. & seqq. Atque etiam quod bellorum strepitus, & damna, quæ ex illis contingere solent, non videntur aptum medium illi præstari posse, qui agrestes homines, & incultos meliores, & politiores effecere volunt, & ad justitiæ cognitionem & observationem suadere, juxta ea, quæ diximus supr. hoc cap. num. 85. & de bellorum damnis alio in loco dicemus, & in nostris terminis observat

Acosta dict. lib. 2. cap. 4. & 5. & Menchaca d. cap. 10. n. 6. & seq.

Arque ita & de ipsis Romanorum bellis aptè quidam scripsit.

Non jus arma dedit, potius jus arma dedere.

Et quod per vim sedes alienas occuparunt, & Orbis imperium assæquuti sunt, apertè concludit Innocent. in cap. quod super his de voto, Bald. & Alber. in l. 1. num. 20. C. de summa Trinit. Joan. Fab. in §. sed quod Principi, inst. de jur. natur. Angel. in l. deprecatio, ff. ad leg. Rhod. de jactu, & alii relati à Castaldo in tract. de Imp. quest. 4. num. 3. & Cevall. tract. de violentiis, gloss. 18. num. 130. & sequent.

CAPUT IX.

De superioris questionis resolutione, & Indorum in tres classes distributione: & quantum oporteat, quod rudes, & insipientes a prudentioribus, & sapientioribus gubernentur.

SUMMARIUM.

- 1 Indi nullo modo belluarum numero haberi debent.
- 2 Indi nulli in Novo Orbe reperti sunt, qui omnino lumine rationis careant, aut monstruosas formas habeant.
- 3 Indi etiam illi, qui magis politici reperti sunt, nostrorum comparatione eo tempore barbari appellari poterunt.
- 4 Indi alii ab aliis in plurimis, & plurimum differunt. Homo homini præstat.
- 5 Arabum quidam nimis barbari, alii nimis sapientes & politici sunt.
- 6 Lex inter artifices 31. ff. de solution. exornatur.
- 7 Indi Occidentales ad tres classes optimè, ubi de eorum capacitate agitur, rediguntur à Joseph. Acosta, & aliis.
- 8 Indi primæ classis censeri possunt Sinenses, Japonii, & alii Orientales.
- 9 Indi secundæ classis vocari possunt Mexicani, Peruviani, & alii ex provinciis Novæ Hispaniæ.
- 10 Indi tertiæ classis illi vocantur, qui sylvestrem, & omnino feram, ac barbaram vitam agebant, quorum plures nationes recensentur.
- 11 Indos, qui omnino barbaros, & brutis similes affirmabant, de quibus intelligendi sunt.
- 12 Indi primæ classis, prætextu sui barbarismi licitè debellari non possent.
- 13 Senescentes putant, se cæteris mortalibus prudentia, sapientia, & artium subtilitate antecellere.
- 14 Sinensis cujusdam Doctores dictum.
- 15 Indi secundæ classis ob solam barbariem non possunt debellari, & spoliari.
- 16 Reges nostri nunquam permiserunt, Indos secundæ classis debellari, vel servos fieri.
- 17 Indorum Mexicanorum, Peruanorum, & aliorum similitudinis capacitas, & conditio magnum fructum in Fide Catholica, & politiciis moribus, si bene instituantur, promittit.
- 18 Indorum secundæ classis barbaries, & status exegit, ut plantata inter eos Fide Reges nostri supremam eorum gubernationem acciperent.
- 19 Auctorum nomina, & verba recensentur, qui Indos secundæ classis semel ad Fidem conversis Regum Catholicorum supremam saltem dominationem concedunt.
- 20 Dominatio suprema Reg. Cathol. respectu Indorum, qui noviter ad Fidem Catholicam conversi sunt, qualiter esse debeat.
- 21 Prælatio quæ inducitur ob utilitatem subditorum magis

- 22 Indis omnino barbari, & efferrati justè coerceri, & imperio privari possunt.
- 23 Furiis & amentis non solum suarum rerum administratione privari, verum & puniri, & in vinculis contineri possunt.
- 24 Humanum genus imperiis regi debet.
- 25 Regibus qui non parent, nec politice vivunt, sordidè esse censentur, & Bellial in sacris Literis appellantur.
- 26 Gubernator ubi non est, populus corrumpitur.
- 27 Proverb. locus cap. 26. exponitur cum D. Ambros.
- 28 Insipientis & ebrii comparatio, & quod illis servitus convenit, & libertas recedenda est.
- 29 Liberum aliquem relinqui ad malefaciendum, potius est imperfectio, quam libertas.
- 30 Reges nostri non solum potuerunt, sed omnino debuerunt barbarorum à se detestorum, & conversorum gubernationem accipere.
- 31 Caritas, quæ erga proximos haberi jubetur, etiam Judæis & infidelibus impendenda est.
- 32 Caritas nulla major Indis barbaris impendi potuit, quam illos ad bonos mores, & Fidem convertere, & Christianis rectoribus gubernare.
- 33 Reges Hispaniæ Indos omnes etiam impensè barbaros summa caritate prosequuti sunt, & liberos esse jusserunt.
- 34 Indi omnino barbari, & proficua esse debet cum D. Thom. & August.
- 35 Aristotelis sententia de barbaris natura servis, quæ pacto in Indis secundæ classis prædicari debeat.
- 36 Indis tertiæ classis, hoc est, omnino barbaris, & sylvestribus omnimoda coactio, jurisdictio, & gubernatio Regibus Catholicis competit.
- 37 Sententia Aristot. circa Indos secundæ classis.
- 38 Auctorum sententia recensentur, & expenduntur, qui Indos omnino barbaros, & feros debellari, & suis imperiis spoliari posse concedunt.
- 39 Inferior ratio debet servire fortiori.
- 40 Ratione qui excellunt, dominatione excellere debent, & num. 35.
- 41 Plato sex causas dominandi alii, elegantè constituit, & inter eas, ignorantium subjectionem respectu prudentiorum.
- 42 Indorum, & Hispanorum Respublica ubi juncta esse capit, eorum gubernatio multo de causis Regibus Hispanis concedi debuit, & num. 42.
- 43 Stulti non debent esse melioris conditionis, quam sapientes.
- 44 Regum eligendorum inter varias formas illa usitator fuit, ut ex prudentioribus eligeretur.
- 45 Magis olim vocabantur Reges, id est sapientes, & quare.
- 46 Ezechiel. locus cap. 27. illustratur.
- 47 Ad sapientes perinet gubernatio.
- 48 Doctrina Moralitatis vocatur in l. 13. tit. 2. lib. 7. ordinam. sapientiorum gubernatio, & nominatio.
- 49 Plato dicebat, tunc Respublicas beatas esse futuras, quam à sapientioribus regerentur.
- 50 Diomedes cur sibi Ulysses in socium, apud Homerum deposcat.
- 51 Tutela, & cura cur à jure inventa sit.
- 52 Regna qua de causa introducta fuerint.
- 53 Oppidis ab ope mutua nomen indium fuit.
- 54 Pro Indorum utilitate eorum administratio permittenda.
- 55 Mentis infirmitas semper in jure sublevarur.
- 56 Mentis humane totius animi regnum à natura tribuitur.
- 57 Mentis languor damnus in bonis solet afferre.
- 58 Amentibus quecumque pietatis opera conferenda sunt.
- 59 Pupillarum, furiosorum, minorum, aut prodigorum tutelam, vel curam suscipere, inter præcipua opera caritatis connumeratur.
- 60 Rex & personæ minorum, & furiosorum multis periculis, & captivonibus exposita sunt.
- 61 Tutela est munus publicum, & de tutorum potestate, & dominatione.
- 62 Parvuli & furiosi nihil à servis differre videntur, juxta sententiam D. Pauli.
- 63 Furiis ex l. 12. tab. administratione, & veluti dominio rerum suarum privabantur.
- 64 Proverbium, Ad agnatos deducantur, unde originem sumpserit.
- 65 Homines barbari & ignorantes semper pueri sunt, & ut tales tractandi.
- 66 Ecclesiastes locus cap. 10. Væ tibi terra, cujus Rex puer est, explicatur.
- 67 Reges Catholici obligati erant ad recipiendam gubernationem Indorum.
- 68 Apostolici muneris ratio, jus quoque regendi, & gubernandi animas, complecti videtur.
- 69 Regibus Indorum gubernatio relinqui non potuit cum eisdem viris, quibus Indi cæteri laborarent.
- 70 Regni aut Imperii hereditarii, vel alio modo questiti, gubernationi, si non sit aptus is, qui illud habere capit, qualiter prohiberi debeat.
- 71 Populus, qui habet facultatem magistratus sibi creandi, debet illa privari, si malè ea uti cæperit.
- 72 Rerum suarum domino abutens, ipso privari meretur.
- 73 Gubernare alios non debet, qui seipsum regere nescit.
- 74 Lex in questione, §. minores, C. de sent. passis, expenditur.
- 75 Rex insipiens perdat populum suum, & qualis ille, tales subditi ejus.
- 76 Dom. Licent. Joannes Ortiz de Cervantes Senator meritisimus in Cancelleria Novi Regni Granatensis laudatur, ibidem.
- 77 Tom. I. de Indiar. jure.

64 Indi omnino barbari, & efferrati justè coerceri, & imperio privari possunt.

65 Furiis & amentis non solum suarum rerum administratione privari, verum & puniri, & in vinculis contineri possunt.

66 Humanum genus imperiis regi debet.

67 Regibus qui non parent, nec politice vivunt, sordidè esse censentur, & Bellial in sacris Literis appellantur.

68 Gubernator ubi non est, populus corrumpitur.

69 Proverb. locus cap. 26. exponitur cum D. Ambros.

70 Insipientis & ebrii comparatio, & quod illis servitus convenit, & libertas recedenda est.

71 Liberum aliquem relinqui ad malefaciendum, potius est imperfectio, quam libertas.

72 Reges nostri non solum potuerunt, sed omnino debuerunt barbarorum à se detestorum, & conversorum gubernationem accipere.

73 Caritas, quæ erga proximos haberi jubetur, etiam Judæis & infidelibus impendenda est.

74 Caritas nulla major Indis barbaris impendi potuit, quam illos ad bonos mores, & Fidem convertere, & Christianis rectoribus gubernare.

75 Reges Hispaniæ Indos omnes etiam impensè barbaros summa caritate prosequuti sunt, & liberos esse jusserunt.

Hæc planè sunt, quæ in superiori articulo ad utramque partem disputari posse videntur. In quo ego, ut meam tandem sententiam libero & Christiano, ut decet, judicio proponam: Primò quidem agnosco, & Indos omnes, qui hujus Occidui, & Meridionalis Orbis plagas incolere lucusque reperti sunt, nullo prorsus modo belluarum numero aggregari debere, ut contra imprudentem aliquorum opinionem, de qua egimus in cap. 7. defendunt ceteri auctores in cap. præcedenti relati, & egregia sua constitutione Paul. III. meritò definitivè. Etenim licet aliqui Indi aliis barbariores, & efferratores existant, nullos tamen invenimus, qui ad monstruosas illas formas declinent, de quibus agunt D. August. Isidor. & alii in eisdem capitibus allegati, vel qui aliqua-lem mentis, rationis, & sermionis usum non habeant. Atque quoad hoc absque dubio verior, & securior est eorum sententia, qui pro Indorum capacitate asserenda, & à brutalitatis specie vindicanda declamant.

Secundò, constituo, & quod etsi Indi belluæ non sint, neque belluarum more tractandi, verè tamen negari non potest, nostrorum & aliorum Europæorum comparatione barbaros eos omnes vocari posse, quos Hispani, & Lusitanis suis classibus, & terrestribus expeditionibus invenierunt, utpotè non solum ab Evangelica luce alienos, verum ab humanis quoque institutis in plurimum abhorrentes. Quamvis adhuc firma aliqua, & perpetua regula de illis tradi non possit, & cum eorum provinciæ, & nationes plurimæ sint, atque inter se diversos mores, & ordines habeant, & Indus ab Indo, Barbarus à Barbaro ingenio, natura, doctrina, & institutione longè, latèque differat, ut & alias generaliter de omnibus hominibus à Comico dicitur, & de Arabis à Bernard. Aldrete in antiq. Hispan. lib. 1. c. 41. & de artificibus ab Ulpiano in l. inter artifices 31. ff. de solution. & in nostris terminis bene observat Joseph. Acosta in proem. ad libr. de procur. Ind. salut. quem merito referunt, & cum laudis approbatione sequuntur Anton. Posevin. in Bibliot. 1. part. lib. 9. c. 15. & sequent. Joan. Boter. in relat. univers. 4. part. lib. 3. ex pag. 65. Bb a Fr.

Fr. Joan. à Toqueamad. in *Monarch. Ind. lib. 14. cap. 28. & 29.* & Fr. Thom. à Jesu de *procur. omnium gent. salut. lib. 11. 2. part. cap. 1. pag. 819. & sequentib.* Ubi recte concludunt, ad tres veluti classes Indicas istas gentes, & nationes redigi posse.

In quarum prima eos constituunt, qui à recta ratione, & consuetudine generis humani non ita multum recedunt, sed constantes Respublicas habent, leges scriptas, civitates munitas, & operum magnificentia conspicuas, magistratus insignes, certa, atque opulenta commercia, literarum celebrem usum, & studiorum florentes Academias, quales Sinenses, & Japonii esse reperiuntur, ad quas Asiatica, atque Europæa instituta olim pervenisse dubitari non potest.

In secunda classe eos Barbaros numerant, qui quamvis, neque literarum usum noverint, neque leges scriptas, neque philosophica, aut civilia studia habeant; habent tamen suos certos Reges, aut Magistratus, habent Respublicam, habent frequentes & certas sedes, ubi politiam suam servant, habent militiæ duces, & ordinem, & religionis suæ celebritatem, ac denique ratione quadam humana reguntur. In quo genere collocant Mexicanos, & alias Novæ Hispaniæ Provincias, & Peruanenses nostros, ac etiam Chilenses, quorum Imperia, Respublicas, leges & instituta, & numerandi, ac res & historias suas retinendi rationem merito admirari in multis possemus, nisi plurima alia haberent, & à recta ratione, & à consuetudine generis humani prorsus aliena, & tot morum, rituum, & superstitionum monstra, & tantam in subditos savendi licentiam, ut vix pleno humani iudicii lumine afflari viderentur.

Tertiam verò, & atque extremam Barbarorum classem ex innumeris aliis hujus Novi Orbis nationibus, & regionibus componunt, qui sylvestres, & feris similes reperta sunt, & vix quicquam humani sensus habentes, sine lege, sine Rege, sine foedere, sine certo Magistratu, & Republica sedes identidem commutantes, aut ita fixas habentes, ut magis ferarum specus, aut pædum caulas imitentur. Et huc inquit, imprimis pertinent quicumque à Nostris *Carybes* dicuntur, nihil aliud, quam sanguinolentiam exercentes, in hospites nulla veste, vix ipsa virilia regentes, & similiter *Obunchi*, *Chiriguani*, *Mozzi*, *Icayinga*, plerique ex *Florida* & *Brasilienibus*, & alii etiam Barbari, qui etsi atroces non sunt, neque tigrides, aut pantheræ, tamen à pædibus parum distant, nudi ipsi & timidi, foedissimæ veneri, aut etiam Adonidi vulgò dediti, quales esse ferunt, quos Nostris *Moseas* vocant in Novo Regno, quale *Carthaginis*, omnisque ejus oræ promiscuum vulgus, & qui per magnos Paraguaï fluvii maximè campos incolunt. Tum etiam plurimæ gentes, quæ infinitum utriusque Oceani medium tenent, nondum à nobis satis explorata, sed fama certæ. In Orientali quoque India insularum permulti ejus generis esse videntur, ut *Malachiani*.

Huc etiam spectat aliud Barbarorum genus mansuetum; sed sensu valde exiguo, qui non-

nihil superiores excellere videntur, quamdam Reipublicæ imaginem præ se ferentes, sed nugarum persimiles, & leges, & cultus gerentes, cujusmodi esse narratur, qui apud insulas *Salomonis* dictas innumerabiles habitant, & maximæ continentis hæere dicuntur.

Quorum Indorum hujus tertie classis consideratione habita, illorum scriptorum dicta accipienda videntur, qui nimis generaliter omnium Indorum barbariem & feritatem exaggerant, & eos brutis similes faciunt, de quibus egimus d. c. 7. ex num. 27.

Quibus ita præactis, si de Indis prioris classis ageremus, & dubitandum non esset, nullum justum, & legitimum titulum ad illos subjugandos, & gubernandos, ex eorum barbarie, & ruditate præterditi posse, quia quamvis Barbari aliquatenus sint, & à recta & naturali lege plerisque in rebus discrepent, ut ostendunt auctores statim citandi; adhuc tamen non aliter judicandi sunt, quam Græci & Romani, ceterique Asiae aut Europæ populi: Nam & potentia (ut diximus) præstant, & nonnulla humana sapientia, atque sua ipsi ratione politicam vitam agere conperiuntur.

Ita ut & Sinæ persuasum habeant, se præ ceteris mortalibus artium subtilitate, & scientia longè antecellere, & magno ingenii acumine, sed jactantia majori affimare audeant se solos hominum duobus oculis cernere, reliquos mortales nullo, vel uno dumtaxat, ut latius tradunt Joan. Boem. de *moribus omnium gentium: lib. 3. cap. 8. pag. 122.* F. Hieronym. Roman. in *Repub. Sinarum*, Magin. in *Geograph. 2. part. 262.* Joan. Gonzal. à Mendoza in *histor. Sinar. Nicol. Trigaut. in elegantissimis commentariis de Christi in Sinas expeditione: Ferdinandus Mendez Pinto in suis admirandis ad Sinas, & alias gentes peregrinationibus*; ex quorum libris plurima sumpsit Licent. Francisc. de Herrera in *epist. histor. Sinarum*. Et idem Trigaut. *lib. 4. cap. 5.* refert Sinensem quemdam Doctorem, cum à nostris aliqua accepisset, quæ antè ignorabat, graviter doluisse, ea ratione reddita, quod putaret, nos in ea classe Sinas omnes numerare, in quam ipsi Tartaros exleges, ac ceteros Barbaros redigunt.

In Indis verò secundæ classis, qui proprius ad nostram disputationem spectant; & idem planè dicendum viderit, quoad hoc, ut ob solam barbarie causam, quæ in illis præterditur, non possint, nec potuerint, libertate, & dominio rerum suarum, quas vel privatim, vel publicè possidebant spoliari, quemadmodum & nunquam ex nostrorum Regum voluntate exuti, aut privati sunt. Qui potius eorum favori, defensionis, & conservationi summis semper votis, & laboribus studuerunt, ut in alio loco probavimus; & optimè adverit Joseph. Acost. *lib. 1. de procur. Indiar. salut. cap. 15. ad finem.*

Ejusmodi quippe Indorum non talis, nec tanta esse feritas, & ruditas reperitur, ut si patientia, & pio labore cum illis agamus, sperari non possit, quod christianis, & politicis moribus imbuantur, & Catholice Fidei semine in eorum cordibus ritè, & religiose diffusio, maximi, uberrimi fructus quotidie colligantur, prout jam collectos esse experimur, & in posterum uberiores

res etiam colligendos dubitare non licet. Erunt namque eorum nati, ut verosimile est, parentibus politiores, & suaviores, omni vetustatis & feritatis sapore abolito: erunt fidei magis idonei, paternis superstitionibus minus imbuti, & religioni, ac bonis artibus diligentius innotuit, ut graviter etiam, atque eleganter advertit idem Acost. *d. lib. 1. per totum, præcipue cap. 17. & 28.* & reliqui auctores supra citati.

Ceterum, quia adhuc negari non potest Indos istos eo tempore, quo primum à nostris recepti sunt, eorum respectu & comparatione, velut amentes judicari potuisse, sive ea inspiciamus, quæ œconomice, sive quæ politicè spectabant, & multa observasse, quæ à recta ratione, & à consuetudine generis humani valde abhorrebant, ac reverà in plurimis, ut plurimum Barbaros, incultos, sordidos, & inhumanos mores profiteri, & cruenta, atque execranda sacrificia, Satanicis illusionibus & suasionibus obcaecatos, multisque aliis vitis laborasse, quæ perpendit idem Acosta in *prefat. lib. de procur. Ind. salut. & lib. 1. cap. 2.* & alii auctores, quos retulimus *sup. hoc lib. cap. 7.* & referemus *infra e. 12.* Necessarium fuisse arbitror, & à juris divini, naturalis, & civilis regulis non alienum, ut Pientissimi, & Catholicissimi Hispaniæ nostræ Reges, mediantibus ministrorum & vassallorum suorum personis, qui inter Indos habitare, & fidem propagare coopererunt, ac unum veluti Reipublicæ corpus cum ipsis Indis constituere, supremam eorum jurisdictionem ac gubernationem, & reliqua, quæ his adnexa sunt, sibi vindicarent & exercerent, quæ postea magis libera & absoluta, & verè Regia reddi potuit, propriis istarum provinciarum dominatoribus deficientibus, atque aliis & aliis ritualis concurrentibus, quos in hac tractatione discutimus.

Quam & docendi rationem non obscure insinuavit Joann. Major 2. *Sententia distinct. 44. quest. 3.* & optimè prosequitur, & defendit Episcopus Chiapensis, in *tractat. comprob. Imper. Ind. fol. 56. & 57.* & licet sub dubio proponit Victoria in *dict. relect. 1. de Indis, num. 23. in fine. & in relect. 2. n. 28.* & Gregorio Lopez, qui ejus verba transcribit, in *l. 2. tit. 22. part. 2. glos. 2. col. 14. versic. Alius titulus*; & aperte tradit Joseph. Acost. in *dict. prefat.* quem sequitur Ant. Possevin. in *dict. Biblioth. 1. part. lib. 9. cap. 15.* Ubi docent, rem ipsam deponere, & Ecclesiæ auctoritatem præcipere, ut his Indis, cum ad vitam Christianam transierint, Christiani Principes & Magistratus præficiantur, quorum superiore potentia, & auctoritate regantur, quia alloqui, vix aut Evangelii lucem, aut dignam homine ingenio vitam accipere potuerunt, aut si semel acceperint non facile in ea perseveraturi intelliguntur. Sed ita tamen, ut facultatibus fortunisque suis, & legibus, nec naturæ, nec Evangelio contrariis uti libere permittendi sint.

Acosta verba Italico sermone transcribit, & ampliat Joann. Boter. in *relat. univers. 4. part. lib. 3. pag. 72.* ita inquit: *Ma perche ne gli uni ne gli altri perseverano nella fede una volta ricevuta sotto Prencipi loro naturali, & perche i Prencipi, & i subditi ritornano facilmente all'idolatria, & à il vomito, perciò egliia cimeticieri,*

Chrestiano sotto il governo, & la superiorità de un Prencipe Christiano Chene prenda qua si tutela & cura, & tenga in officio, & fidei & populi, & i signori loro immediati. Per che unicumque datum est de proximo suo. Ne io vego in materia di dubio, & di scropolo per che da tal impresa di tutela si escluda l'ambitione, & l'avaritia.

Idem etiam sequitur M. Aragon in *2.2. quest. 10. art. 8. p. 292. versic. Tertia conclusio*: M. Salon de *justitia & jure, tom. 1. tract. de dom. q. 3. art. 1. pag. 347.* & M. Fr. Petr. de Lorca in *2. 2. sect. 3. quest. 49. disput. 52. art. 4. n. 12. pag. 970. & sequent.* Qui tamen rectè subjiciunt hanc dominationem, sive gubernationem, quæ ob prædictam causam inducitur, non despiciant, sed politicam esse debere: Hoc est; non talem, quæ Indos servituti subjiciat, cum sint natura liberi, sed quæ suaviter eorum, qui gubernandi sunt com modum, & utilitatem respiciat, & ad meliorem, & politioerem vitam, & religionis ipsorum institutionem dirigatur. Quod etiam observarunt Chiapensis & Acosta ubi supra, & nos tetigimus in *cap. præced. n. 78.* & dicemus *infra lib. 3. cap. penult.*

Conduciturque sententia D. Thom. 2. *Sentent. distinct. 44. quest. 1. art. 3. ad 1. & quest. 2. art. 2. ad 1.* ubi ait: *Quod illa prælatio, quæ est ad utilitatem subditorum, libertatem subditorum non tollit, nec ullum præjudicium offert libertati, dum subditi ad bonum Præpositi non ordinantur, sed è converso regimen Præpositi ad bonum subditorum: unde non incongruè se eorum servos appellant. D. etiam Augustin. lib. 4. de Civitate Dei, cap. 3. Utile est, inquit, ut boni longè lateque diu regnent: Neque hoc tam ipsis, quam illis utile est, quibus regnant. Et eleganter D. Gregor. Nazianz. in *Apologeticis*. multum in nostris terminis ait: *Hic enim omnis spiritualis imperii finis est, ubique privata utilitate neglecta, aliorum commodis consulere.**

Atque hoc modo, & quoad hunc effectum in eo genere Barbarorum hujus secundæ classis, de qua nunc agimus intelligenda est illa Aristotel. doctrina sæpè relata, quæ, si generalius accipiatur, ut eos verè servos & irrationabiles faciat, aut dominii suarum rerum expertes, periculosa quidem, aut potius falsa censeri debet, juxta ea, quæ in *dict. cap. præcedenti ex numer. 117.* notavimus.

In reliquis & autem Indis, quos supra in tertie classe constituimus, & omnino feros, sylvestres, antropophagos, & sine certa lege, cerrove Regem vitam agere diximus, & per campos palantes terrarum more oberrare, laxius quidem, aut latius procedi posse arbitror, ita ut non solum circa eos concedatur jus illud supremæ gubernationis, quod in Indos secundæ classis concedi tradidimus; sed etiam per vim capi, domari, & in servitutem redigi possint, imò & retinendas occidi, si aliis mediis adhibitis ad eorum barbariem minuendam, & immanitatem colibendam, fidemque introducendam, nihil proficere valeamus, ut sic suam feritatem, & stoliditatem deponant, & bonis moribus suscipiant, naturalem & Evangelicam legem percipere queant, juxta & ea, quæ latè cum Aristot. & aliis notavimus *sup. cap. 7. ex n. 52.* quæ in hoc Barbarorum genere accepta val-

valde probabiliter affirmari posse videntur.
 26 Pro qua sententia stat Joann. Major. in 2. *Sentent. distinct.* 44. *quest.* 3. aperte docens in his Barbarorum tertis, in quibus regimen Regale non erat, sed vaga tantum, & irregularis administratio, posse sapientem, ipsorum politiam in melius mutare, & dignum esse, ut pro plantatione Fidei ipse Regnum accipiat. Mag. quoque Victória & Gregor. Lopez ubi supra in eandem sententiam, licet sub aliqua hesitatione, propendunt; tradunt namque tali hebetudine supposita, posse Catholicos Principes ejusmodi Barbarorum administrationem suscipere, & constituere illis per oppida prefectos & gubernatores. Imò, quia semper manet ista causa, constituere etiam illis novos dominos, dummodo constaret, hoc illis expedire.

Idem probat Acosta in *dict. procem. in lib. de procur. Ind. salut. quem sequuntur*, & transcribunt Posevin. *d. lib. 9. cap. 15.* & Fr. Thom. à Jesu *dict. lib. 11. 2. part. cap. 1.* Ubi serio affirmant, ad hos nimirum Barbaros tertie classis Aristotelis servitutem, & venationem omni modo pertinere.

Quod etiam sequitur Joann. Boter. *d. lib. 3. 4. part. pag. 71.* ubi Italico sermone sic habet: *Ma per che non tutti in popoli sono de una dispositione, & capacita, non è anco bene l'ammaestrarli, è l'insignar li tutti aun modo Co Canibali divoratori di buomini, è con altri che mangiano indifferente carne humana, si può procedere come contra nemici del genero humano, è come contra matti furiosi, è si debbono vender prima capaci di ragione, è de humanita è poi addottrinare è instruire nella virtù, è nella via de Dio. Ne disconviene usare con esso loro de la forza è delle arme affin che si reconoscino per buomini, è poi si annontij loro l'Evangelio Anche Aristotele dice, che simil gente si de bono tratar come fere, è domar per forza, &c.*

Idem concludit Maest. Bañez 2. 2. *quest. 10. art. 1. vers. Ex hac conclusione, pag. 535.* resolvens, quod Barbari, qui more ferarum carnibus humanis vitam propagant, possunt debellari, neque opus est admonitione, esset enim otiosa; sed possunt occidi, etiam à Principibus non propriis, pro defensione innocentium, quia illi actu sunt invasores generis humani. Sed si speretur, quòd alia via absterent ab hac immanitate, non possunt occidi, quia hoc esset punire non subditos.

Aragon. etiam in eadem 2. 2. *quest. 10. art. 8. pag. 292. vers. Tertia conclusio*, apertissime docet; quòd si qui infideles sint adeo barbari, ut vivant more ferarum, & sit illis pro lege sui animi libido, vi, & armis poterunt compelli à quocumque Principe, ut feritate deposita, vivant humano more: Nam talis vivendi modus necessarius debet esse conjunctus cum plurimorum innocentium injuria, quibus opem ferre unusquisque pro sua virili & potest & debet.

Salonius item *dict. tract. de domin. quest. 3. art. 1. pag. 347.* eandem servitutem, ac subjectionem in huiusmodi Barbaris probat; monet tamen cum Victória, ubi supra, suavem esse debere, & quæ maximè ad eorum salutem, & utilitatem respiciat.

Idem probat Mag. Lorca in *dict. 2. 2. sect. 3. quest. 49. disput. 52. art. 4.* adiciens, hanc servitutem, & coactionem cedere in magnam eorumdem Barbarorum utilitatem, cum sint insufficientes, ut seipsos bene gubernent in politica & rationali vita, posseque hac de causa bellum illis movere eum, cui primo occurrat, & suppetat facultas & auctoritatem Summi Pontificis, multum juvare, tamquam indicentis, & mandantis opus pietatis.

Neque obest eruditissimus Pat. Ludov. Molina de *justitia & jure, tract. 2. disputat. 106. in fine*, ubi tradit plerumque usu venire, ut possit Princeps Catholicus integrum dominium eorum regionum assumere, quas antea feri, & crudeles Barbari possidebant, nempe si id ad innocentium defensionem, illiusque Reip. bonum spectet.

Et novissimè eandem sententiam tenet Fr. Joann. à Torquemada in *Monarch. Ind. lib. 14. cap. 29. pag. 630.* in Barbaris Chichimecis Nova: Hispania exemplum apponens, & idem expressè concludens de omnibus, qui agrestem, & incivilem vitam traherent. Quos ait natura servos sapientiores esse, ut Philosophus tradit, & venari, & capi uti feras non immeritò posse.

Addere possumus P. Franc. Suarez in *tract. de Carit. disp. 3. de bello sect. 5. n. 5.* Ubi concludit, quod licet hic titulus debellandi infideles ob solam barbariem, parum securus sit, dato tamen, quòd aliqua natio ita ingenii, & intellectus inops reperiretur, ut regulariter potius ferarum more, quam hominum viveret, quales dicuntur ii, qui nullam habent humanam politiam, & nudi prorsus incedunt, carnibus vescuntur humanis, &c. Etsi qui tales sunt debellari poterunt, non ut interficiantur, sed ut humano modo instituantur, & justè regantur.

Pro quarum opinionum confirmatione, dum in Barbaris secundæ classis aliqualem, in tertie plenior, & absolutior dominacionem constituunt. Primò considerari potest, & quòd secundum doctrinam D. Augustini. *sup. Gener. quem refert Covarr. in reg. peccatum 2. p. 8. 11. n. 5.* hæc in dominationibus, & servitutibus clara justitia est, ut inferior ratio serviat fortiori, & qui excellunt ratione, excellent dominatione. Unde Plato *Dialog. 3. de legibus* cuius dicta recollit Joann. Stob. *serm. 42. 1.* scribit, primam dignitatis rectam rationem esse, ut genitores ubique natis imperent: secundam, ut ignobilibus generosi: tertiam, ut junioribus seniores: quartam, ut Domini servis: quintam, ut potentioribus imbecilliores serviant: sextam autem, & omnium maximam esse, qua secundum naturam ignorantem sequi jubentur, prudentiores autem ducere, ac dominari.

Ergo ubi semel hæc à Indorum & Hispanicorum Respubl. juncta esse cepit, & ad Christianum, & verè politicum vivendi modum institui, induci etiam oportuit & debuit, ut illi à nobis non verò nos ab illis gubernaremur, cum Indi omnes, ut diximus, non solum tertie, verum etiam secundæ classis, etsi aliquali judicio præstarent, longè tamen Hispanis imbecilliores, & imprudentiores existerent, & hoc fini prædicationis, & propagationis Evangelii, quæ desiderantur

31 tabatur, omninò expediret, & quæ docet, non debere stultos melioris conditionis esse, quam sapientes & peritos. De qua loquitur Pontifex in *cap. eum cui de prob. l. 6. cap. legi epistolam 16. quest. 1. l. Servius, ff. quod vi, aut clam. l. regula, §. antepen. ff. de jur. & fact. ignor. l. non solum 3. ff. de noxal. actio.*

32 Qua propter inter varias & eligendorum Regum causas & formas, quibus variæ nationes urbantur, quas latè recenset Alexand. ab Alex. & ejus additio. Tiraquel. *l. 4. Genial. cap. 23.* de Ægyptiis legimus, primos Reges, ex magnis semper Sacerdotibus & Philosophis eligere solitos fuisse, ut tradit Diod. Sicul. *l. 1. c. 2.* & Guardiola de *nobilit. c. 15. fol. 40.* quos à Persis eadem ratione & Magos, id est, sapientes vocatos agnoscimus, teste Cicerone de *divinatione*, ubi ait, Regem Persarum esse non potuisse, qui non ante Magorum disciplinam, atque scientiam percepisset & Illust. Cardin. Baron. anno *Christi 1. n. 24.* Ubi agit de Magis, qui ad Christum adorandum venerunt, & an Reges Persarum fuerint?

34 Et inde & Ezech. *cap. 27.* merito dicitur, *Sapientes tui Tyri facti sunt gubernatores tui*, ubi D. Hieronym. addit: *Ad sapientes enim proprie pertinet gubernatio*, & idem & concludit text. in *cap. Porro 84. distinct. 1. 2. §. post originem, ff. de orig. jur.* & alia, quæ congerit Simanc. *lib. 9. de Respubl. cap. 10.* Lancelor. Conrad. in *temp. jud. l. 1. cap. 1. §. 3. n. 8.* & *cap. 2. §. 2. n. 5.* & innumeri alii relati per Bobadill. in *Polit. l. 1. cap. 9. n. 32.* & novissimus Fr. Joann. Marq. in *Gubernat. Christi. l. 1. cap. 4.* Atque hæc est doctrina & moralis, cujus apud nos meminit lex Henric. IV. quæ extat in *l. 13. tit. 2. l. 7. ordin.* dum ait: *Porque segun doctrina moral, los omes de buen entendimiento debben de ser hechos señores, è Regidores de los otros: è quando estos tales los rigen, y goviernan, entonces la Republica se llama bien venturada.* Ad illud

37 nimirum Platon respiciens *l. 5. de Republ.* & qui docere solitus erat, tum denique Respublicas beatas fore futuras, cum aut docti & sapientes homines eas regere cepissent, aut qui regerent, omne suum studium in doctrina, ac sapientia collocarent? cujus dictum maximè commendat Plutarch. in *ejus vita*, M. Tul. ad *Quint. frat. Valer. Maxim. l. 7. de dict. sapient. Boet. l. 3. de consolatione*, Simanc. *dict. l. 9. c. 9.* & alii plures apud Bobadill. *dict. cap. 9. n. 28.* & *seq.* Eo autem & spectat & quod scripsit Homerus *Illiad. K.* Ubi Diomedem inducit, anxie deponentem, Ulysses sibi in socium adscribi. *Præcellit enim ingenio & consilio.* Quibus alia adjicimus infra *l. 3. cap. 4. num. 5.*

39 Secundo facit, quod ut & tutela & cura inventa fuit, ut liberi homines qui propter ætatem, aut judicii, & rationis defectum se commoedè tueri non possent, ab aliis majoribus, & prudentioribus tenerentur, & gubernarentur, *l. 1. ff. de tutel. princip. instit. eod.* Ita Regum Regni-que prudens, & politica administratio in id Inducta conspiciatur, ut potentiorum, ac sapientiorum manu, & consilio tueri, & dirigi cæteri valeant qui quavis corporis, aut animi imbecillitate, sibi ac suis minus aptè consulere possent. Humanis necessitatibus id exigentibus, quæ hanc mu-

tuam inter homines opem, & societatem exposcunt, ut præclare concludit Justin. in *principio sue historie*, Bald. in *l. ex hoc jure, ff. de just. & jure*, & in suo cons. Schismat. Alphons. Guerrer. in *Thesau. Religion. Christi. cap. 54. in princip. Menchac. in præfat. ad lib. contro. illust. n. 120.* & Rutil. Bezon. de *anno jubil. lib. 5. cap. 9. in princip. pag. 520.*

Quibus adjicio & Sophoclem in *Ajace*, qui Græcè in hunc sensum eleganter scribit *Parvi, sine magnorum auxilio, dubium sibi constituunt, quasi in arce præsidium. Optima enim illa societas qua qui divitior est, pauperior. in sibi adjungit, & qui minor est, majorem industria sua erigit.* Inde & uribus factum fuisse nomen oppidi, nempe ab ope mutua tradit non modò Pompon. J. C. in *l. pupillus, §. 7. ff. de verbor. significat. sed & D. Chrysost. ad e. 13. epist. 1. Corinth. homil. 34.* cujus verba refert Anto. Mornacius *l. 5. ff. pro socio*, & alia congerit Alciar. Bræcheus & Fomer. in *d. l. pupillus*, & Joann. Fung. *etymolog. verb. Oppidum, pag. 710.*

Quo fit, & ut quamvis Indi secundæ classis, de quibus locuti sumus, liberi, & rerum suarum domini relinqui debeant, ut supra. resolvimus, cum tamen se ipsos, & suas Respublicas non satis commoedè, ac politicè gubernare comperit fuerint, etsi in libera sua potestate relinquere, nec barbaros mores deponere, nec humanis & civilibus assuefieri, nec in Fide quicquam proficere possent ut observant Acosta, & alii ex supra rellatis, permittendum nostris Regibus fuit, pro communi ipsorum Indorum utilitate, eorumdem administrationem suscipere, & supremam jurisdictionem ad illos tuendos, & imbuendos in his partibus exercere, qua simul, suos etiam Hispanos inter Indos commemorantes, gubernare, & comperescere possent.

Semper enim & infirmitas mentis à jure suble- vatur, *l. 3. ff. de testament. l. 3. C. qui restant. fac. poss. l. sana mente, C. de transaction.* Quia cum ei regnum & totius animi à natura tributum sit, cavendum est, ne ejus & languor datum etiam in bonis adferat, *l. 4. ff. de privol. credit. l. justo, §. cum quis, ff. de usuacap.* Atque ea propter & amantibus, quæcumque pietatis opera conferenda esse docet text. in *cap. qui recedunt cum sequent. 26. quest. 6.* & inter præcipua opera charitatis connumeratur, & si quis pupillorum, vel furiosorum patrociniū, & curam suscipiat, aut etiam adolescentium, vel prodigorum, qui licet mentis & rationis capaces sint, adhuc tamen propter ætatis, vel judicii lubricum, suarum rerum administratione prohibentur quia & multis capitibus, dolis & insidiis expositi sunt, *l. 1. ff. de tutel. l. 1. ff. de minor. l. 1. & per totum, ff. de C. de curat. furiosi vel prodigi, l. 1. §. si quis tutor. ff. quando appell. sit, l. qui fundam, §. si tutor. ff. pro empt. l. ad ea que non habent, ff. de regul. jur. l. is cui bonis 6. ff. de verbor. obligat. princ. instit. de excusat. tut. §. 1. instit. de curat.* Quibus & in locis minus hoc publicum esse docetur, & talibus tutoribus, vel curatoribus ratione administrationis, quam exercent, quædam veluti potestas & dominatio in eos, quos gubernant, concedi videtur, prout & D. Paulus expressit ad *Galat. 4. Quanto tempore*, inquit, *hæretis*

parvulus est, nihil differt à servo, cum sit Dominus omnium, sed sub tutoribus & curatoribus est, & Cicer. 3. Tuscul. ubi ÷ de furioso loquens: qui ita sit, inquit, affectus eum Dominum esse rerum suarum, veltant duodecim tabule, illa nimirum lege, quæ his erat verbis concepta: Si furiosus esse incipit, agnatorum gentiliūque in eo, pecuniaque eis potestas esto. De qua idem Cicer. lib. 2. de inventione. plura tradens Balduin. ad leg. 12. tab. cap. 23. & 24. Hotman. & Revard. cap. 13. Pratej. cap. 97. Anton. August. cap. 11. pag. 229. & Budæus in notis ad leg. 2. ff. de edilit. edicto. Atque hinc natum ÷ est proverbium illud, cum veteres, quem insanire, vel furere significantes, dicebant, ad agnatos, & gentiles deducendum esse: ut ostendit Varro lib. 1. de rust. cap. 2. ibi: Qui salubrem locum neglexerit, mente captus est atque ad agnatos, & gentiles deducendus, Horat. 2. serm. Satyr. 3.

Interdicto huic omne admittat jus Prætor, & ad sanos abeat tutela propinquos.

53 Porro ÷ homines Barbaros & ignorantes semper esse pueros, & licet annis excedant, puero- rum adhuc more tractari debere, eleganter docuit Plato in Timæo. Lucret. lib. 1. de natur. rer. & post. eum Senec. epistol. 4. Ubi ait, quod quotidie vivere incipiunt, cum plus quam infantes non assequantur, & Strabo lib. 1. Geograph. Ubi inquit, omnes Idiota, & doctrinarum expertes quodammodo pueri sunt appellandi. Eoque magis in terminis spectat illud ÷ Ecclesiast. 6. 10. vers. 16. Va tibi terra, cuius Rex puer est, & cuius Principes manè comedunt. Nam ut ubi bene advertit Pat. Joan. Pineda non solum de Rege verè puero Salomone intelligi debet, sed de quocumque, qui sensu, & motibus etiam in majori etate laborat. Is enim planè stultescit, & repuerascit, qui puerilibus vitiis, immaturo de rebus iudicio, petulantis sensu, & effrenata libidine omnia moderatur.

Tertio considero, quod ejusmodi superioris gubernationis cura in Indis secundæ classis, aut etiam absoluta, & omnimoda in aliis magis Barbaris, quos in terra collocavimus, non debuit à Christianis nostris Principibus aliena censeri: ÷ tenebantur quippe ex caritatis præcepto, & injuncto sibi, & foeliciter inito Apostolicæ prædicationis officio, ea omnia disponere, quibus id melius, securius, & durabilius consequi posset, juxta doctrinam D. August. ad Macedon. epist. 52. relata in cap. debet 53. q. 4. caus. 23. ubi ait: Debet homo diligere proximum tamquam seipsum, ut quem potuerit hominem, vel beneficentia, consolatione, vel informatione, doctrina, vel discipline coercitione adducat ad colendum Deum. Et 54 ad perfectam rationem ÷ muneri Apostolici jus quoque regendi, & gubernandi animas, propriè spectare videtur, ut optime tradit D. Thom. in 1. ad Corint. cap. 12. & Rutil. Benzon. lib. 2. de anno Jubil. cap. 23. pag. 150.

57 Nec ÷ Regibus aut iudicibus, quos Indi eâ tempestate habuerunt fidelis, ac conveniens tantimuneris expeditio committi potuit, quia tyranni & crudelēs ut plurimum erant, & eisdem ac reliquum vulgus, & barbaris moribus, & ignorantia tenebris involuti. Unde succedit altera

juris ratio, quæ habet quod ÷ quoties incedit casus, in quo populorum gubernationi non potest per eos provideri, quibus electione, hereditate, vel aliis modis jus jurisdictionis concessus est, ea ad populos, à quibus exierat, redit, vel aliter debet publicis necessitatibus subveniri, ut aperte docuit Bald. in c. 1. colum. 2. lect. 2. de iudiciis, & in tit. de alodiis, Jacob. Almain. in lib. de auctor. Pape, & alii, quos refert & commendat doctis. Navarr. in cap. novit, notab. 3. num. 120. pag. 108. & in nostris terminis affirmat Episcop. Chiapens. in d. tractat. comprob. Imp. Ind. fol. 22. vers. Lo sexto, ubi adducit optimum locum D. August. lib. 1. de liber. arbitri. cap. 6. Qui ÷ cum docuisset, quod licet populo, qui bene & moderatè procedit permitti possit creare sibi magistratus, per quos sua res, id est, publica, administraretur, statim subdit: Porro si paulatim ÷ præcavimus idem populus rem privatam Reipublice præferat, habeat venale suffragium, corruptusque ab eis, qui honores amant, regimen in se flagitiosis sceleratissime committat, nonne item rectè si quis tunc existerit vir bonus, qui plurimum possit admittat huic populo potestatem dandi honores & in paucorum, vel unius redigat arbitrium?

Ea nimirum ratione, quia ÷ rerum suarum dominio abutens, ipso privari meretur, l. 1. ff. de iis qui sunt sui, cum aliis, quæ tradit Bald. in cap. 1. qualiter dom. feud. privo. Peralta in l. 3. §. qui fidei commissariam, n. 45. ff. de hered. instit. Palac. Rub. in tract. de justa obten. Reg. Navarre 5. part. §. 2. & plures cum aliis doctissimus, nihilque amicissimus D. Joan. Bapt. Valenz. Velazq. in monitor. contra Vent. 4. p. n. 274. & seq. Neque justum est, ÷ ut in aliorum gubernatione persisteret, qui scriptum regere nescit, juxta ea, quæ diximus supra hoc lib. cap. 7. ex num. 85. & latè exornat & prosequitur Barth. Philip. de Consiliari. discurs. 9. §. 6. fol. 68. Simanc. de Republ. lib. 5. cap. 14. & Bobad. in Polit. lib. 1. cap. 1. num. 29. P. Franc. Suarez in defens. fidei lib. 3. cap. 23. n. 22. & facti text. optimus ÷ in l. in questione, §. minor. res, C. de sent. pass. Ubi furiosi, demetri, prodigo, libidinum omnium vitiolorumque servo non esse committendam filii, vel minoris administrationem docemur, cum sua gubernare non possit. Unde Eccles. 10. dicitur: Rex insipientis perdet populum suum, & civitates inhabitabuntur per sensum prudentium. Juxta sapiens judicabit populum suum, & principatus sensati stabilis erit: secundum iudicem populi: sic & ministri ejus: & qualis rector est civitatis, tales & inhabitantes in ea. Et in ÷ nostrorum Indorum terminis rectè novissimè adnotavit eruditissimus Licent. Joann. Orticius Cervantes, nunc pro meritis Senatoris munere in Cancellaria Novi Regni Granatensis cohonestatus in allegatione typis excusa pro perpetuandis Indorum commendis num. 4.

Quarto, quia non debet novum aut mirum videri, quod ÷ Indi omnino feri & immanes, & sine certo Rege, aut lege viventes, quales sunt illi, quos in tertia classe connumeravimus, suarum provinciarum gubernatione, & jurisdictione absolute priventur, & debellari, ac subjungi possint, donec vitæ humaniori, & Christianæ disci-

ciplina assuefiant. Nam idem contingere videmus in illis, qui prorsus ÷ furiosi, aut amentes existunt, quibus etiam justè & licitè suarum rerum administratione interdicitur, & sub vinculis, & severiori disciplina contineri jubentur, quousque sanam mentem recipiant, l. 4. §. fin. cum legibus seq. ff. de privcil. cred. l. 1. §. fin. cum quatuor seq. ff. de postulan. l. bis qui, §. Divus Pius, ff. de tutor. & curator. dat. ab bist. Auth. ut qui obligatas se perhib. bab. §. 1. in fin. collat. 6. Et cum ÷ humanum genus, ipso communi omnium gentium jure ita didante, imperiis geri, præstantique aliqua auctoritate, & potestate moderari necesse sit, ut ex Philosophorum doctrinis resolvit Petr. Fabr. lib. 3. semest. cap. 14. Rutil. Benzon. d. lib. 5. de anno Jubil. c. 9. & Mag. Fr. Anton. Perez Benediclin. in Laureæ Salmantina certam. 6. exposit. de hominum præfectura, n. 20. pag. 273. Ubi ostendit, ÷ quàm infima notæ in sacris literis habeantur, qui Regibus non parent, & jugum societatis politice non patiuntur, & quod hæc de causa dicuntur Bellial, id est; in-nutiles, temerarii, & jugi, ac discipline expertes. Merito prædicti Barbari, qui ejusmodi ferinis, & incultis moribus utebantur, Christiani Principis Imperio franari, & auctoritate protegi, & gubernari debuerunt. Nam ut Salom. Proverb. 11. sapientissimè dixit: ÷ Ubi non est gubernator populus corruet, & ut D. Ambros. notat lib. 2. epistol. 7. exponens alium locum ejusdem Salomon. Proverb. cap. 26. ÷ Recidenda insipienti potestas, non adficienda libertas est: servitus enim ei convenit. Ideoque adjecit Salomon: Spina nascuntur in manu inebriosis, hoc est: valde ebriosi, servitus autem in manu imprudentis, ÷ quia sicut ille suis vulneratur oculis, ita insipientis suis factis. Ille bibendo se peccato inserit, iste operando se culpa adjudicat, & factis suis trahitur in servitutum: Liberum ÷ quippe aliquem relinqui ad malefaciendum, potius est imperfecto, & defectu libertatis, ut optime in simili probat P. Ferdin. Rebell. de obligat. justitia lib. 2. quæst. 14. sect. 1. n. 9. pag. 293.

72 Imò, quod plus est, ÷ citra peccatum, & præcepti caritatis jacturam, tales Barbari à nobis detecti in sua feritate, & cæcitate relinqui non potuerunt, cum ÷ omnes rationales creaturæ quamvis Judæi & infideles sint, humanitatis ratione fovendi, & naturæ participes, & proximi nostri esse dicantur cap. proximos, & cap. caritas, de penit. distinct. 2. cum tradit per Abbatem in cap. Judæi de testibus, Pat. Suarez in tract. de Caritate disputat. 1. sect. 1. num. 3. & novissime per Doct. Martam in tractat. de jurisdict. 1. part. cap. 24. num. 43. Ubi multum in nostris terminis tradit: Quod hæc ÷ caritas procedit reducendo Barbaros infideles ad bonos mores, & vitam æternam, ut idem text. ostendit in vers. Proindè. Et quia caritas univocè est impendenda secundum ejus conditionem, juxta gloss. ibidem verb. Participes, & infidelium Regna, & jurisdictiones translata sunt in Christum, & ejus Vicarium, summa caritas est dare illis rectorem, qui defendat prædicatores Verbi Dei illosque reducat ad fidem.

75 In quibus omnibus quantum effulserit ÷ Regum nostrorum pietas, & fovendorum Indorum

zelus & caritas, nemo planè ignorare poterit: nam etsi secundum prædictorum auctorum opinionem, plures ex illis, propter eximiam barbariem & feritatem, quæ præditi esse dicebantur, debellare, & ut servos habere & vendere posset, atque ita aliquando permissum fuerit cont. Caribes, Canibales & alios, ut constat ex his, quæ tradit Herrera in bist. gener. Ind. decad. 1. lib. 8. cap. 10. & decad. 2. lib. 1. cap. 8. & lib. 10. cap. 5. & decad. 3. lib. 8. cap. 10. postea tamen id abrogatum fuit, & omnium pariter Indorum libertati, doctrinæ & suavi gubernationi multifariam consultum, ut ostendit idem Herrera decad. 2. lib. 10. cap. 5. & decada 4. lib. 6. cap. 11. & lib. 10. cap. 7. & ex aliis quæ tetigit supra cap. 7. num. 78. & inferius lib. 3. capit. penult. latius, Deo dante, dicemus.

CAPUT X.

De quinto titulo, qui ad debellandos, & subjugandos Indos eorum infidelitate à multis desumitur, in quo latè agentis, & negantis sententia auctores, & argumenta referuntur, & illustrantur.

SUMMARIUM.

- 1 Indi ante adventum Hispanorum omnino infideles erant.
- 2 Infideles ob solum vitium infidelitatis, verum dominium suarum rerum, & provinciarum non habere, & licitè eis spoliari posse Hostiensis, & alii plurimi, & præsertim Doctores scribunt.
- 3 Hostiensis fuit divini, & humani juris peritissimus, & alia de ejus laudibus & auctoritate.
- 4 Infideles debellari licitè possunt, maxime si interveniat auctoritas Pape.
- 5 Infideles sunt hostes Christianorum, & etiam in Ecclesia capi possunt.
- 6 Judæi servi sunt Christianorum, licet ex pietate sustineantur in libertate.
- 7 Idololatra & Pagani nullam unquam habuerunt jurisdictionem.
- 8 Judicem qui quaris, debet eum eligere Catholicum.
- 9 Judæi & infideles habent bona, ut peculium, & inde licitè eis auferri possunt à Christianis.
- 10 Opinio que absolute imperium, & dominium infidelium negat, magis communis, vera, & Catholica appellatur à Dom. Maria, & alii.
- 11 Anton. Scappus probat opinionem Hostiensis, si infideles dominium Ecclesie recognoscere nolint.
- 12 Auctores recensentur, qui specialiter probant, Indos ob solum vitium infidelitatis debellari potuisse.
- 13 Christi post adventum omnis principatus & jurisdictione ad fideles transferri capit.
- 14 Christus Dominus omnium creaturarum universalis Rex constitutus fuit.
- 15 Psalm. 8. in illis verbis, Oves & boves &c. expositio.
- 16 Christus Dominus Petro, & ejus successoribus, gentibusque fidelibus sui sacerdotii, & imperii potestatem communicavit.
- 17 Infideles cum extra ovile Christi reperiantur, nullum legitimum dominium, neque jurisdictionem habere possunt.
- 18 Constantinus Magnus Imper. cur etiam resignaverit in manibus Pontificis.
- 19 Ecclesie Catholice dominatio supra infideles in Sara & Agar significatur.
- 20 Infideles sunt servi, & filii ancille, & sic dominii incapaces.